

ኢ.ሳ.ያስ ወይ ሞት ዝበልኩም ኤርትራውያን ስነ-ጥበባዊ ታሪኻዊ ጥያቄታት ናይ ጥያቄታት ናይ ምቕናዕን ምብራዝን ተኸእሎ ዘለዎ ክቡር ሞያዊ ዓውዲዮ። ስነ-ጥበባዊ ካብ ህዝቢ ወይ ህዝቢ ቋንቋ፣ ባህሊ፣ ታሪኽ፣ ሓርባዊነት፣ ሃይማኖት ... ወዘተ ድማ ንሞያኡ ከም ቀመም ወይ መሳርሒ ይጥቀም። ስነ-ጥበብ ብዘሕ ዝግደነቱዮ። ከም ደርሳይ፣ ገጣማይ፣ ዘያማይ፣ ሰኣይ፣ ቀረጻይ፣ ደራፋይ፣ ሙዚቀኛ ... ወዘተ። ሓደ ስነ-ጥበባዊ ሞያዊ ሰራተኛ ህዝቢዮ። ካብ ህዝቢ ወይ ህዝቢ ይወስድ። ተመሊሱ ንህዝቢ የገልግል።

ሞያ ስነ-ጥበብ ናቱ ዝኾነ ዘይጠሓስ ፍሉይ ስነ-ስርዓት ኣለዎ። ልክዕ ከም መልእኽቲ ሃይማኖት፡ ምስ መንፈስን ሕልናን ዝተኣሳሰረ ረቂቕ መልእኽቲ ኣብ ኣእምሮ ደቂ ሰባት ናይ ምቕራጽ ተኸእሎን ዕማምን ዘለዎ ክቡር ሞያ ብምዃን፡ ኣብዚ ዓውዲ ዝነጥፉ ስነ-ጥበባዊ ታሪኻዊ፡ ብህዝቢ ብነውርነት፣ ሓጥያት፣ ገበን ካብ ዝተኾነኩ ሓሳባትን ተግባራትን ክጥንቀቅ፡ ክርሕቁ ይግባእ። ማእከል ናይ ዕማምም ኣብ ህዝቢ ዘሎ ንውሽጣዊ ሓድነትን ቁጠባዊ ዕቤትን ዘየገልግል፡ ናይ ድሕረት ኣተኣሳሰባ ብዘረቐቐ ጥበብ ደረጃ ብደረጃ ብምህራም፡ ንዝጸንሑን ዘለውን ስራሕታት ኣወንታዊ ክብርታት ድማ ብምዕቃብ፡ ንህዝቢ ብቕንዕና ኣገልገልካ ዘይሃስሰ ኣወንታዊ ታሪኽ ሰነድካ ምሕላፍዮ።

ስነ-ጥበባዊ ኣብነት ናይ ጽቡቕ ምብር ኣብነት ናይ ድሕረት፡ ማለት ሃይማኖታዊ፡ ባሕላዊ ድዩ ፖለቲካዊ ትምክሕትን ጽቡቅን ክኸውን ትጽቢት ኣይግበርን። ስነ-ጥበባዊ ርእይቶ ህዝቢ ብቕንዕና ኣገልገልካ ክኸይድ ቅድሚት ተሰሊፉ ተራኡ ዝጸወት ምብር፡ ደድሕሪ ስምዒት ህዝቢ እናኸደ ተረኽቦታት ዘንበድብድ ወይ ዘወዓውዕ ክኸውን ኣይግባእን። ስነ-ጥበባዊ ህዝቢ ዘይተጸበዮ መፍትሒ ሓሳባት ዘመላኽት፡ ካብ ጸላም ናብ ብርሃን ዘውጽእ፡ ብኸብረን መሰልን ህዝቢ ዝግደስን ዝጣበቕን ምብር፡ ኣብ ፖለቲካዊ ስልጣን ዝደየቡ፡ ደም ህዝቢ ዝማጽዩ ጸራ-ህዝቢ ውልቀ-ሰባትን ጉጅለታትን ክረሩ፡ ከቆናጁ፡ ከተባብዕ፡ ገበናቶም ሸፊኑ መን ከማኹም ክብል ፈጸሙ ኣይግባእ። ስለምንታይ ከምኡ ምግባር ምስ ሓቀኛ ሞያን ሞያተኛን እቲ ዓውዲ ዝጸረር ተግባርዮ።

ስነ-ጥበባዊ ልክዕ ከምቲ ኣብ ካልእ ሞያዊ ዓውድታት ኣብዚ ዓውዲ ዝነጥፉ ብዘሓት ሞያተኛታት ኣለውዎ። ቅድሚ 1991 ዝነበሩ ኤርትራውያን ስነ-ጥበባዊ ታሪኻዊ፡ ኣብ ፖለቲካውን ወተሃደራውን ዝምልከት ጥራሕ ዘይኮነ እንኮላይ ኣብ ማሕበራውን ባህላውን መዳያት ኣወንታዊ ሰረት ኣንጸፎምዮም። ዘይከም ሎሚ ብውልቀ መላኺ ኢ.ሳ.ያስን ስማዊ ጉጅለኡን ብመደብ ተሃሪሙ ንፋስ ከይኣተዎ፡ ኤርትራዊ ሃገራዊ ስምዒት ኣብ ሓደ ክመጽእ፡ ኣንጻር መግዛታዊ ስርዓታት ብሓባር ክጋደል ብተግባር ዝተራእየ ኣወንታዊ ተራ ተጻዊቶምዮም። እዚ ህልዎት ዝሕበንሉ፡ ብህይወት ዘይለው ከኣ ቦቶም ብህይወት ዘለና ብሓብን ዝዝከርሉ ቅንዕና ሞያዊ ኣበርክቶዮ። እቲ ኣብ ሰውራ ኤርትራ ከም ሃገር ንሕበነሉ፡ ኣብ ዓውደ ውግእ ዝተፈጸመ ቅያ፡ ዝተራእየ ጀግንታዊ ሓርባዊነት፡ ብናይ ካድራት ፖለቲካዊ ስብከት፡ ወይ ከም ናይ ቦዓል ኢ.ሳ.ያስ ሓፍ በል ተበግስ ቀጢን ትእዛዝ ዘይኮነ፡ ብወሳኒ መልክዑ ፍረ ወጽኢት ኤርትራውያን ስነ-ጥበባዊ ታሪኻዊ እንተተባህለ ዝተጋነነ ኣይኮነን።

ድሕሪ 1991 ውድብ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ፡ ናይ ሎሚ እንኮ ሰባዊ ጉጅለ ህግደፍ ሃገራውን ሓርባዊውን ዕትብቱ ቡቲኹ፡ ናብ ዕሉሉ ደመኛ ጸላኢ ህዝብታት ኤርትራ ድሕሪ ምስግጋሩ ዝፈረዩ ስነ-ጥበባዊ ታሪኻዊ ዘበርከትዎ ፍርያትን ካብ ስምዒት ርሒቕኛ ምስ እንግግማም ዝበዝሑ፡ ካብ መሰረትን ምንጭን ናይቲ ዓውዲ ዝኾነ ህዝቢ ዝኾብለሉ፡ ናብ ጸላኢ ዝወገኑ፡ ገዛኢ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ቅዋማዊ ሕጊ ኣብዘይብላ፡ ህዝባ ኣብ ዝሰቐየላ፡ ቤት ማእሰርትን መቓብርን ኣብ ዘሰፋሕፈሐላ ራኢኣ ዝተኾልፈ ሃገር፡ ነቲ ዘሎ ሓቢኦም ቡቲ ዘየሎ ከእምኑ ዝዋስኡ ካድራት ኮይኖም ኢና ንረኽቦም።

ሎሚ ኣብ ዙርያ ስነ-ጥበብ ዝነጥፉ ኤርትራ ዝበዘሉ ራእይ ዘይብሎም፡ ብስኽራንን ዕጥራንን ዝተጨማሉቑ፡ ካብ ካድራት ዝተዋህቦም መልእኽቲ፡ ብግጥምን ዜማን መልክዕ ኣትሒዞም፡ ብመሳርሒ ሙዚቃ ዓጂቦም፡ ሃገር ሃገር ኢሎም ንዝለገኹም ካድራ ብሓፈሻ፡ ንውልቀ መላኺ ኢሳያስ ድማ ብፍላይ ኣሓጉሶም እፎይ ዝብሉ ሓቦን ገበነኛታትዮም።

ገለ ለውሃት፡ እቲ ስርዓት ዝበሎም ካብ ምፍጻም ወጻኢ ካልእ ዕድል ስለ ዘይብሎምዮም። ተገዲዶም ምበር ፈትዮም ኣይኮኑን ብዝብል ዕባራ ምኽንያት ነቲ ብሞያ ስነ-ጥበብ ኣቢሉ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ዝፍጸም ዘሎ ይቅረ ዘይብሎም ገበናዊ ተግባር ከፋኹሰዎ ወይ ክሸፍንዎ ይፍትኑዮም። ሓቂዩ ፍጹም መላኺ መንግስታዊ ጉጅለ ልዕልነት ኣብ ዝሓዘሉ ሃገር ኮይንካ ዝመስለካ ብነጻነት ክትብል ከምዘይትኸእል እሙንዮ። ብሞጋ ስቓይ ናይ ህዝብታት ንመላኺ መንግስታዊ ጉጅለ ኣሓጉሶም ኣብ መስኮት ቴሌቪዥን ሃገሪይ ሃገሪይ፡ ንበረልና ንበር፡ ከማኻ ኣበይ ኣሎ፡ መን ኣሎ ዝብል ናይ ቁም-ነገራዊ ትሕዝቶ መሰረት ዘይብሉ ድምጺ ኣሰሚዖም ክረኣዩ ምርጫኦም እንተይዘኸውን ግን፡ ዝተፈላለዩ ምኽንያት ገይርካ ግዜ ክሳብ ዝልወጥ ነብስኻ ምግታእ ዘይከኣል ኣይኮነን። ተልእኾ ናይቲ ጸረ-ህዝቢ ጉጅለ ሒዞም ንወጻኢ ምስተላእኩ ኣብኡ ምትራፍ፡ ይከኣልዮ። ውልቀ ክብረ ዝና ስለ ዘገደሶም ግን ካብቲ ዓንኬል ክወጽኡ ኣየደለዩን። ተገዲዶም ዘይኮነ ብምሉእ ዕግባት ብወነ የገልግሉ ከም ዘለው ካልእ መረጋገጺ ድማ፡ ኣብ መድረኽ ወጺኦም ዘርእይዎ ምንቅስቓስን ሕጉስ ገጽንዮ።

ካብዞም ምስቲ መንግስታዊ ጉጅለ ተጣቢቆም ዝኸዱ ዘለው መራኽሱቲ ሞያ ስነ-ጥበብ፡ ዝበዘሉ ብዕድመ ዝደፍኡ ነባራት ምጃኖም ከኣ ካልእ ገጽ መግለጺ ዑሱብነቶምዮ። ኣብ ዝሓለፈ ኣብ ርእሰ ከተማ ትግራይ መቐለ ኣብ ዝነበረ ሙዚቃዊ ምርኢት ብኤርትራውያን ዝተመሓለፈ መልእኽቲ ብደቂቕ ንዝተኸታተለ፡ ነቲ ኣምስሉ ኢሳያስ ከደናገረሉ ዝፍትን ዝድግፍ ዘጉልሕ ደኣምበር፡ ሰላምን ህዝቢ ንህዝቢ ምቅርራብን ማእከሉ ዝገበረ ኣይነበረን። ካብ ኤርትራ ዝሰማዕ ዘሎ ብተመሳሳሊ ነቲ ጉዳይ ሰላምን ደሞክራሲን ኤርትራ ዘይኮነ፡ ጉዳይ 480 ሚሊዮን ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃዊ ዘገድሰና ዝብል መራሒ ጥፍኣት ኢሳያስ ኣፈወርቅን ዞባውያን መኻይዱን ዘቆናጁ ምበር ንህልዊ ጭንቀት ህዝቢ፡ ጠለባቱን መጻኢ ዕድሉን ግምት ዝሃበ ኣይኮነን።

ይኹን ግን ኤርትራዊ ስነ-ጥበብ ባዞም ነዚ ክቡር ሞያን ህዝብን ዝዘንግዑ፡ ንዝናኦምን ከብዶምን ዝሓደሩ መጋበርያታት ጥራሕ ዝወከል ስለ ዘይኮነ፡ ንምፍላጥም ዝኣክል እንተዘይኮይኑ ንሳቶም ስለ ዝሸፈቱ እዚ ተሪፉና ንምባል ከምዘይኮነ ክፍለጥ ይግባእ። ናትና ስነ-ጥበባኛታት እቶም ንምልኪ ዝጽዮኑ ዝባኖም ቀሊዖም ብሞያኦም ንህዝቢ ዘገልግሉ ዘለው ደቂ-ህዝቢዮም። ንስነ-ጥበባኛታት ህግደፍ፡ እንጀራኦም፡ ታሪኽም፡ ክብረቶም ደምበ ፈታዊ ዘይኮነ ደምበ ጸላኢዮ። ነቶም ውሑዳትን ሕቡናትን ደቂ ህዝቢ ስነ-ጥበባኛታት ድማ፡ ክብረቶም፡ ኩርዓቶም ውጽዕ ህዝቦምዮ። ደምበ ፈታዊዮ። ስለዚ ኣብ ናይ ሎሚ ኤርትራ ኣብ ሞያ ስነ-ጥበብ ክልተ ናይ ክልተ ደምበ ተዋሳኒቲ ከም ዘለው ምፍላጥ፡ ንደቂ ህዝቢ ምኽባርን ምትብባዕን ኣገዳሲዮ።

ብሓልዮት ደሞክራሲያዊ ግንባር ሓድነት ኤርትራ ዝፍኖ፡ ድምጺ ሰላምን ደሞክራሲን ኤርትራ፡ 21-11-2018